
A fenntartható népesség elvi kérdései

(*Bevezetés*) A gyermekvállalás és a migráció mennyiségi vonatkozásait a demográfia vizsgálja. A tudomány neve a görög eredetű *démosz* (nép) és *grafeira* (leírás) szóból származik. Ez, ahogy a neve is mutatja, egy leíró tudomány, amely összegyűjti az adatokat és elemzi az összefüggéseket, azonban nem tartalmaz és nem is tartalmazhat normatív megfontolásokat. A demográfia nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a gyermekvállalás és a migráció mértékének milyennek *kellene* lennie.

A modern nyugati gondolkodás főáramlata, ahogy a legtöbb kérdést, úgy ezt is liberális szempontból értelmezi és értékeli, ahol a végső kritériumot az individuum és a tőke szabadsága jelenti. A modern liberális felfogás szerint a gyermekvállalással és migrációval kapcsolatos döntések szigorúan magántermészetű döntések, aminek végeredményét természeti adottságként kell elfogadni, vagyis szigorúan tilos azokat befolyásolni. Sokan gondoljuk úgy, hogy az egyén és a tőke szabadsága fontos, de nem kizárólagos érték.

A demográfiai folyamatok azonban nemcsak a liberalizmus, hanem a fenntarthatóság nézőpontjából is vizsgálhatók. A fenntartható fejlődés három pilléren nyugszik: környezeti, gazdasági és szociális, ez utóbbi részeként definiálhatjuk a *fenntartható népesség* ideáját, mint normatív eszmét, amelynek segítségével értékelhetők a népesedési folyamatok. Legjobb tudomásom szerint ez egy új értelmezési keretet jelent, amelyet korábban még nem fogalmaztak meg. E normatív eszme mennyiségi és minőségi kérdéseket is felvet. Az előbbi szempontjából a kulcskérdés az, hogy egy nép létszámának a változása milyen határokon belül tekinthető még fenntarthatónak? Minőségi szempontból pedig a kulcskérdés az, hogy létezik-e egyáltalán olyan entitás, hogy nép, illetve nemzet? Ez a probléma emlékeztet a nominalizmus–realizmus vitára. A „nominalisták” szerint csak az egyes emberek a valóságos létezők és a nemzetek csak üres absztrakciók nevei, míg a „realisták” szerint a nemzetek ténylegesen létező realitások? További kérdés, hogy Európában a gyorsan csökkenő őshonos népesség helyettesíthető-e idegen népek bevándoroltatásával? Az utóbbi kérdésre a nyitott társadalom („nominalista”) képviselői határozott igennel válaszolnak; egyrészt mert tagadják, vagy legalábbis meghaladandó csökevénynek tekintik a népet és a nemzetet. Ahogy egy angol politikus, Margaret Thatcher mondta még 1987-ben: „*Nincs olyan, hogy társadalom. Nők vannak, és férfiak, és családok.*” Másrészt mert minden ember egyenlő, s ebből következően az őshonos lakosság és az idegen bevándorlók közötti különbségtétel diszkriminációt jelentene.

(*Demográfiai tények és összefüggések*) Egy nép létszámának a változását közvetlenül csak a következő négy tényező befolyásolja: születés, bevándorlás, halálozás és kivándorlás. Az első kettő növeli, míg a második kettő csökkenti a népességet.¹

Migráció hiányában egy nép létszáma tartósan csak akkor állandó, ha statisztikai átlagban ezer nőnek ezer lánya születik, vagyis ha a *teljes termékenységi arányszám* 2,1 gyerek/nő. Dupla, illetve fele akkora rátánál ezer nőnek kétezer, illetve ötszáz lánya születik. A teljes termékenységi arányszám megmutatja, hogy egy nő hány gyermeket szülne élete folyamán, ha az adott évre jellemző születési szám állandósulna.² A termékenységi arányszám Afrikában 4,6, míg Európában és azon belül az Európai

Unióban 1,6 gyermek/nő volt 2017-ben.³ Az afrikai emberek túl magas termékenységi rátája oksági kapcsolatban áll a népességrobbanással, míg az európai emberek túl alacsony termékenységi rátája a demográfiai télel.

A két demográfiai válság percepciója szempontjából fontos különbség, hogy az előbbi esetben a népességnövekedés azonnal realizálódik, hiszen minden gyermek születésével nő a népesség, míg az utóbbi esetben a népességcsökkenés csak durván harminc évvel később, a gyermektelen idősök elhalálózása esetében következik be. A továbbiakban az elemzés hangsúlya a demográfiai téltre kerül egyrészt, mert ez egy új probléma, másrészt pedig, mert hazánkat és általában Európát is ez sújtja. Ennek a válságnak olyan járulékos tünetei is vannak, mint a házasságok hiánya, a válások magas száma, a szingli és gyermektelen életforma elterjedése.

Magyarország az első között került szembe a túlságosan alacsony születési szám problémájával, hiszen lassan negyven éve (1980-tól) kevesebb gyerek születik, mint ahányan meghalnak, ennek pedig elsődleges oka az, hogy a termékenységi arányszám a hetvenes években érte el utoljára a 2,1 gyerek/nő értéket. A magyarság már a bőrén érzi a demográfiai tél negatív következményeit, úgymint az idős eltartottak növekvő arányát, a növekvő munkaerőhiányt és a falvak elnéptelenedését. „*Magyarország népessége veszélyes ütemben fogy.*”⁴ A természetes fogyás (halálozás mínusz születés) értéke például 2017-ben 40 100 fő volt. Ez a népességcsökkenés, aminek az üteme ráadásul spontán módon nő, nem összeegyeztethető a fenntartható népesség ideájával.

Európa népesedési kilátásaival kapcsolatban Demény Pál (2016) a következőket írja: „Az ezredforduló Európájában az összes európai ország népességgel súlyozott teljes termékenységi mutatója [...] 1,37-re tehető. [...] Ilyen ütemű változás egy népességet alig 47 év alatt eredeti nagyságának felére apasztana. Száz év leforgása alatt pedig a népesség 77 százalékkal csökkenne. És 177 év alatt egy eredeti 1000 fős népességből csak 75-en maradnának.”⁵ Sajnos, Európa lakossága nincs tudatában a demográfiai leépülés méretével és sebességével. A demográfiai tél felismerése a válságkezelés előfeltétele, írja az amerikai-magyar szerző. Ez a felismerés azonban több ok (idő, közösség, ideológia) miatt sem könnyű.

A termékenységi arányszám mindegyik afrikai országban – kivéve a kicsi Mauritius – nagyobb, míg mindegyik európai országban kisebb, mint 2,1 gyerek/nő. Sőt általában elmondható, hogy a szegény országokban magas, míg a gazdag országokban alacsony a termékenységi ráta. Ez utóbbi csoportba tartozik Magyarország (1,5 gyerek/nő; 25 640 nemzetközi dollár/fő) is. A Földön csak hat olyan gazdag (≥20000 nemzetközi dollár/fő) ország van, ahol a termékenységi arányszám eléri vagy meghaladja a 2,1 gyerek/nő értéket. Ezek a következők: Izrael (3,1 gyerek/nő; 37 400 \$/fő), Kazahsztán (3,0; 22 910 Omán (2,9; 41 320), Szaúd-Arábia (2,6; 55 760), Panama (2,4; 20 990) és Törökország (2,1; 23 900).⁶ Ezek a kivételek könnyen magyarázhatók az egyes országok speciális helyzetével.

Tehát az a főszabály, hogy a társadalmak jóléte és a reprodukív teljesítménye között fordított jellegű összefüggés van. Ez nem véletlen, hanem a tradicionális és a modern társadalmi berendezkedés különbségéből fakad. Míg a tradicionális jellegű szegény (pl. afrikai) társadalmakban minden gazdasági, társadalmi és kulturális tényező gyermekváltásra ösztönöz, addig a modern gazdag (pl. európai) társadalmakban minden tényező ez ellen hat. A nyugati kultúra a gyermektelen életformát idealizálja és várja el, ahogy arra Spengler már száz éve rámutatott. „*Nemcsak azért maradnak el a gyermekek, mert nem születnek meg, hanem mindenekelőtt azért, mert a végsőig feszített intelligencia már semmi okot sem lát a létezésükre.*”⁷

A nyugatias berendezkedés szerint a nőknek a munka világában kell magukat megvalósítani, de legalábbis önmagukat eltartani. Ez radikálisan átalakítja a társadalom szerkezetét, megnöveli a gazdaságra és más társadalmi szektorokra fordítható munkaerő mennyiségét, aminek rövid távú következménye a profit és jólét növekedése, miközben drámai mértékben lecsökkenti a reprodukcióra fordítható (női) munkaórák számát, aminek a következménye a szülések számának folyamatos csökkenése. Hosszú távon ez a társadalmi modell fenntarthatatlan.

Az alacsony születési szám közvetlen okát Bene Éva (2007)⁸ a nők kettős terhelésében, míg Benda József (2015)⁹ az anya-gyerek kapcsolat károsodásában látja. Ezt a folyamatot mindketten az emancipációval, és a liberális családmódel működéskeptelenségével kapcsolják össze. Michel Houellebecq a modern férfi-nő kapcsolat súlyos válságát számos művészi is kidolgozott esettel illusztrálja. Az igencsak pesszimista francia író szerint ezt a problémát a modern nyugat-európai értékrend mellett már nem lehet megoldani: „*A civilizációt nem mások pusztítják el: öngyilkosok lesznek.*”¹⁰

(*Humánökológiai alapok*) Érdemes röviden kitérni a természet és az ember viszonyának néhány releváns kérdésére. Az ökológia szerint az élet fennmaradásához az egyed feletti (szupraindividuális) közösségek gazdag hálózatára van szükség, úgymint populáció, ökoszisztéma, biorégió, biom, bioszféra. Ebből az a szellemiség következik, hogy a szupraindividuális humán struktúrákat – népet, nemzetet, kultúrkört és az emberiséget – is reális és fontos létezőknek tekintsük. Tehát a humánökológiának a nemzetek létezésével kapcsolatban „realistának” kell lennie.

Termodinamikai szempontból éles különbség tehető az egyed és a populáció, illetve az ökoszisztéma, a biom és a bioszféra között. Az előbbieket nyitott, míg az utóbbiak zárt stacionárius, de mégis fejlődő rendszerek. Termodinamikai értelemben az a rendszer zárt, amely a környezetével csak energiát és információt cserél, anyagot nem. A termodinamikai értelemben nyitott emberi társadalmak az ökoszisztémák és a biorégiók zárt stacionárius rendszereiben léteznek. Ezek minél inkább kitöltik a számukra rendelkezésre álló biorégiót, annál inkább zárt, stacionárius, de mégis fejlődő rendszerekké kell válniuk.

Az állatok esetében a társas viselkedésnek két alapformája létezik: nagy létszámú, nyitott és anonim csoportok, ahol az egyedek közötti együttműködés alacsony mértékű, illetve a leszármazásra épülő, migrációs szempontból zárt közösségek, ahol magas szintű az együttműködés. Az ember eredete és természete szempontjából is az utóbbi típusba tartozik. Ezért is felmerül a kérdés: tényleg összeegyeztethető a nyitott határok utópiája (vagy inkább disztópiája) az ember alaptermészetével?

Hans Jonas (1984) bioetikája a valódi ember megsemmisülésének a lehetőségét tekinti a *legfőbb rossznak* (summum malum). Ezért egy olyan új, fenntarthatósági etikát sürget, amely ennek még a kockázatát is elfogadhatatlannak tekinti. A valódi embernek és közösségeinek léteznie kell, még a nemlét minimális kockázata is tilos. Ezért az egyes közösségek, népek és nemzetek nemlétével fenyegető folyamatok etikai szempontból elfogadhatatlanok.¹¹

(*A fenntartható fejlődés két útja*) A fenntartható fejlődés eszméjének nívója a következő generációk érdekeinek a védelme. Csak azok a folyamatok fenntarthatóak, amelyek a jövőbeli generációk szempontjából is elfogadhatóak. A fenntartható fejlődés centrumában a fejlődés (vagyis a minőségi változás) és a növekedés (vagyis a mennyiségi változás) éles megkülönböztetése áll. A hosszú távú cél a nem-növekvő és nem-csökkenő, azaz a stacionárius társadalom, amely minőségileg folyamatosan fejlődik. A mennyiségi

csökkenés csak rövid távon lehetséges, hosszú távon ez ugyanúgy fenntarthatatlan, mint a növekedés. Ugyanakkor a kvázi stacionárius társadalmak a stacionárius bioszférában korlátlanul fejlődhetnek.

A *környezeti* szempontból vett fenntarthatóság esetében a hangsúly a természeti és a környezeti potenciálok fennmaradásán van. Minél kisebb egy populáció lélekszáma, annál kisebb a környezetterhelése. Ezért a környezetvédők általában helyeslik, sőt szorgalmazzák a népesség csökkenését. A *demográfiai* szempontból vett fenntarthatóság esetében a népességszökkenés jelenti az elsődleges problémát, hiszen ez direkt módon vezet a közösség előregedéséhez és végső soron fizikai értelemben vett eltűnéséhez, nemlétéhez. A környezeti és demográfiai fenntarthatóság együttes érvényesüléséből pedig az következik, hogy a termékenységi aránynak tartósan 2,1 gyerek/nő körül kell lennie. Az ennél tartósan magasabb termékenységi ráta (pl. 2,3 felett) folyamatos népességnövekedést okozva teszi kockára az ember létezését, míg az ennél tartósan alacsonyabb termékenységi ráta (pl. 1,9 alatt) állandó népességszökkenést okozva vezet az ember biztos megsemmisüléséhez. Rövid távon és regionálisan esetenként szükség lehet egy lassú népességszökkenésre vagy lehetőség adódhat egy lassú népességnövekedésre. Azonban hosszú távon a fenntartható fejlődéssel csak az időben állandó létszámú népesség egyeztethető össze. Tehát a népességnek állandó létszámúnak kell lennie.

Elvileg a stacionárius népesség globálisan vagy lokálisan is megteremthető. Az előbbi értelmezésből csak az emberiség összlétszámának, míg az utóbbi értelmezésből minden emberi (nemzeti, országos, vallási, kulturális és nembeli) közösség létszámának az állandósága következik. Az előbbi álláspontot nevezzük zöld globalizmusnak, míg az utóbbit zöld lokalizmusnak. Tehát a fenntartható fejlődés egyik útja a *zöld globalizmus*, míg a másik a *zöld lokalizmus*. A zöld globalisták szerint nem baj, ha egyes népek létszáma gyorsan csökken, miközben más népek létszáma gyorsan nő, ha az emberiség összlétszám nem nő. Világos, hogy ez a gyakorlat felszámolja az emberiség strukturális (nemzeti, etnikai, kulturális, nyelvi, világnézeti stb.) sokféleségét. Minden emberi közösség, nyelv és kultúra értékes, aminek fenn kell maradnia. Az emberiség strukturális sokféleségét csak a zöld lokalizmus képes biztosítani.¹²

Európában a népesség stabilizálásának szükséges, de már nem elégséges feltétele a kivándorlás és a halandóság csökkentése. Ezért politikai döntést kell hozni abban az ideológiai megosztó kérdésben, hogy a gyorsan fogyó őshonos európai népességet a jelenleginél (i) sokkal több bevándorlóval vagy (ii) sokkal több saját gyerekkel, azaz egy új baby boommal pótoljuk. Bármit mondjanak is a liberális politikusok: Európában tömeges bevándorlásra vagy egy új baby boomra van szükség – tertium non datur.

(A *tömeges bevándorlás kockázatai*) Demény (2016) éles különbséget tesz a korlátozott és a korlátlan bevándorlás között. Az előbbit támogatja, az utóbbit viszont elutasítja, mert a népesség társadalmi, kulturális, etnikai, sőt nyelvi összetételének az átalakulását kockáztatja. A szerző cáfolja azt a liberális tézist, hogy a nyitott határookra épülő Európa „méltányosabb, gazdagabb, erősebb és fiatalabb” lenne, mint a határait védő Európa.¹³

A tömeges migrációt ellenzők általában a növekvő bűnözés miatt aggódnak. Véleményem szerint a rendészeti problémáknál sokkal súlyosabb kockázatot jelentenek a nyelvi, kulturális és civilizációs különbségek, különösen, ha azokat egyetlen kultúrkörből származó homogén (jelesül muszlim) bevándorlók képviselnek. Egy politikai egységet rendkívül megterhel, ha két különböző kulturális kódrendszert követő népet tartalmaz. Ezért várható az őshonos és a bevándorló háttérű lakosság közötti

ellentét növekedése. Ez szegregációhoz, illetve a bizalom, az önkéntes együttműködés és az otthonosság elvesztéséhez vezet, amit gyorsan követ a felek konfliktusa és szembeállása. A játékelmélet terminológiáját használva ez a helyzet könnyen vezet egy kétszemélyes zéró összegű játszmához. Ez egy antagonisztikus konfliktustípus, ahol a *ki kit győz le* logika érvényesül. Az egy további kérdés, hogy a kialakuló konfliktus egy belső, Huntington (1998) szavaival élve, *civilizációs összecsapáshoz* vagy pedig valamelyik fél békés behódolásához vezet. Ismerve a muszlimok hitének és identitásának a rendíthetetlenségét, egyáltalán nem lehet kizárni az őshonos európai lakosság iszlamizációját.

Houellebecq *Behódolás* (2015) című könyvében a szekularizált Franciaország 2022-ben bekövetkező bukását írja le, amelyben meghatározó szerepet játszik a francia férfi elit kollaborálása és iszlamizálása. Érdekes, hogy az összeomláshoz vezető folyamatot a franciák nem is észlelik. Ez nem véletlen, hanem a jelenleg uralkodó ideológia, a liberális individualizmus eredménye, amely egy olyan közbeszédet tart fenn, amelyben sem az őshonos lakosság elégtelen mértékű gyermekvállalási hajlandósága, sem a bevándorlás negatív következményei nem problematizálhatók.¹⁴ Ebben a nominalista jellegű ideológiában a közösségnek ezek a problémái meg sem fogalmazhatók. Nyugat, s azon belül Európa alkonya két markáns formában közeledik: „iszonyú elnéptelenedés”, ahogy azt látjuk Kelet-Európában vagy tömeges bevándorlás, ahogy az történik Nyugat-Európában. Mindkét folyamat az európai civilizáció eltűnéséhez vezet.

A bevándorlással kapcsolatban jelenleg két politikai narratíva uralkodik. A liberalizmus szerint Európa humanitárius kötelessége a menekültek befogadása, „a politikai menedékkjogra jogosultak befogadásának nincs felső korlátja”, a beáramló tömegek integrációja megoldható („meg tudjuk csinálni”). Mindkét idézet a német kancellártól, Angela Merkeltől származik. Ebben a paradigmában a határ a probléma és a bevándorlás a megoldás. A jövő majd eldönti, hogy a németek, illetve a nyugat-európaiak tudják vagy nem tudják integrálni a beáramló milliőkat. Elvileg nem zárható ki a sikeres integráció, de nem zárható ki az integráció kudarca sem. Mindkettőre lehet példát mondani a történelemből. Mindenesetre ezzel a politikával a bevándorláspárti liberális elit nemcsak a német, hanem az európai életformát, sőt magát a németiséget és az európaiságot teszi kockára.

A tömeges bevándorlást elutasító narratíva, amit gyakran neveznek nacionalizmusnak, szuverenizmusnak, patriotizmusnak vagy éppen illiberalizmusnak vitatja ezt a humanitárius kötelességet, de főleg azt, hogy Európa képes lenne integrálni a beáramló homogén muszlim tömeget. Ez az oldal joggal mondja – Jonas bioetikájával összhangban –, hogy egyetlen politikusnak sem szabadna kitenni a saját népét ilyen jellegű kockázatnak. A szuverenisták szerint a népek és nemzetek nemcsak üres nevek, hanem ténylegesen létező realitások; továbbá bár minden nép és annak minden egyes tagja jogilag egyenrangú, de ebből nem következik a népek és emberek felcserélhetősége, ugyanis itt nem azonosságról, hanem a különbözőségük ellenére fennálló egyenlőségről van szó. A különböző nemzetiségű és nemű emberek egyenrangúak, de nem azonosak és így nem is felcserélhetők egymással. A szuverenisták paradigmájában a tömeges bevándorlás a probléma és a határvédelem a megoldás.

A fiamnak és a szomszéd fiának is egyforma joga van arra, hogy egyetemre járjon, ebből azonban nem következik, hogy a két fiú felcserélhető lenne, illetve, hogy nekem mindkét fiatal tanulmányait támogatnom kellene. Jogom, sőt kötelességem a fiamat támogatni, hasonló kötelességem azonban nincs a szomszéd fiával szemben. Természetesen a szomszédal szemben is van erkölcsi kötelességem, nem okozhatok neki kárt, így például akkor sem rabolhatom ki, ha gyengébb nálam. Minden nemzet

politikai vezetőjének joga, sőt kötelessége a saját őshonos lakosságát egyoldalúan támogatni, ugyanakkor nincs joga ahhoz, hogy más népeknek kárt okozzon. Ez utóbbi elvárás bár nem tűnik soknak, de még napjainkban sem teljesül, gondoljunk csak például az iraki háború (2003–2011) nagyon is vitatható okaira.

Mindkét oldal politikai döntésként, vagyis szabad elhatározásként mutatja be a befogadást vagy annak hiányát. Nos, lehet, hogy ez ma még így van. Azonban, ha viszonylag gyorsan, mondjuk egy-két évtizeden belül nem következik be egy új baby boom, akkor Európa és benne hazánk is elveszíti a döntési szabadságát. Ugyanis, ha az előregedés, munkaerőhiány, vidéki területek elnéptelenedése elér egy kritikus mértéket, akkor a tömeges bevándorlás elkerülhetetlenné válik. Persze a gazdag Nyugat-Európa, hasonlóan más gazdag régiókhoz és országokhoz (pl. Ausztrália, USA, Katar) még ezt is tehetné kisebb kockázattal, nevezetesen különböző kultúrkörökből származó szakemberek individuális kiválasztásával és befogadásával. Például az Egyesült Arab Emírségekben a lakosság 88%-a külföldi és a bevándorlás mértéke is extrém magas, ennek ellenére az állam szigorú határvédelmet tart fenn.¹⁵ Tehát a tömeges bevándorlás és a nyitott határok politikája között nincs oksági kapcsolat.

(A gyermekvállalás általános kérdései) Mivel a demográfiai téltre rossz választ jelent a tömeges bevándorlás, ezért elkerülhetetlen az őshonos lakosság termékenységi arányszámának az emelése. A gyermekvállalást számos tényező, így a családmodellek is erőteljesen befolyásolják. Az alacsony termékenységre a liberálisok mindig a skandináv családmodellt javasolják, mint megoldást. Nos, ezeknek az országoknak a termékenységi adatai elmaradnak a fenntartható népesség szempontjából ideálisnak tekinthető 2,1-es termékenységi arányszámtól: Svédország: 1,9; Izland: 1,8; Dánia: 1,8; Norvégia: 1,7; Finnország: 1,6 gyerek/nő.¹⁶ Ráadásul ezen termékenységi arányszámok mögött egyrészt ott állnak a rendkívül gazdag skandináv államok óriási ráfordításai, másrészt a tradicionálisabb életformát folytató bevándorlók magas száma és aránya: Svédországban 2,4 millió és arányuk 24% (2017), Dániában: 13,1% (2017), Norvégiában 13% (2015), Finnországban 5,5% (2013).¹⁷ Ezeket a tényezőket figyelembe véve a skandináv családmoddell a gyerekvállalás szempontjából már egyáltalán nem mutat kimagasló teljesítményt. A szegényebb Kelet-Európai országok számára ez a családmoddell nemcsak követhetetlen, de érdemtelen is a követésre.

A gyermekvállalást az etikai szabályok és az erkölcsi elvárások is nagymértékben befolyásolják. A liberalizmus azt hangsúlyozza, hogy a gyermekvállalás magánügy, de valójában ez a legszemélyesebb közügy. Egyrészt figyelembe kell venni, hogy egy előregedő és kihaló nép, kultúra és rassz halandó tagjai vagyunk és ezért mindannyiunktól elvárható, hogy a maga módján hozzájáruljon e folyamat megállításához. Másrészt az európai emberek a gyermekvállaláshoz kapcsolódó döntésüket szabadon és tudatosan hozzák meg, amelynek mindig vannak etikai vonatkozásai is. Természetesen vannak kivételek: erőszak, meddőség, magányos élet. Ezek a kivételek azonban nem annulálják azt a fő szabályt, hogy a gyermekvállalás napjainkban szabad és tudatos döntés következménye. Ráadásul a meddőségből, a partner hiányából vagy éppen annak elutasító magatartásából csak a saját gyermekvállalásának a lehetetlensége következik. Azonban legalább egy gyermek felnevelése – például örökbefogadás révén – még a magányos emberek számára is lehetséges. A fentiek alapján és a demográfiai tétel mérséklése érdekében ki kell mondani a következő új erkölcsi szabályt: *minden párnak legalább kettő és minden egyedülálló embernek legalább egy gyermeket kell felnevelnie.*¹⁸

(*Natalista javaslatok*) Egy társadalom különböző eszközökkel befolyásolhatja az egyének viselkedését. Kornai (1989) ezzel kapcsolatban kiemelte az etikai, bürokratikus és a piaci, vagyis ösztönző koordináció jelentőségét.¹⁹ Ezek a koordinációk állnak rendelkezésre akkor is, ha egy nép a saját gyermekvállalási hajlandóságot akarja befolyásolni.

Fenntarthatósági szempontból az a helyes, ha egy nép termékenységi arányszáma 2,1 gyerek/nő. Ebből az következik, hogy a túlságosan magas termékenyséű afrikai országokban az embereknek kevesebb, míg a túlságosan alacsony termékenyséű európai országokban az embereknek több gyereket kell vállalnia. Végső soron a maximum, illetve minimum két gyerek vállalásának morális kötelezettségét kell érvényesíteni.

Ehhez a morális elváráshoz kapcsolódóan a túlnépesedéssel kapcsolatban érdemes lenne bevezetni egy nemzetközi gyermek-kvótát, amely minden országra nézve ajánlásokat fogalmazna meg az újszülöttek maximális számával kapcsolatban, illetve a nők 2,1-es termékenységi arányszámával kapcsolatban. Az alacsony termékenyséű országokban különböző ösztönző (főállású anyaság, adó- és nyugdíjkezelvények) intézkedésekkel lehetne már rövid távon is emelni a születési számot, hosszú távon a célszámnak itt is a 2,1-nek kell lenni. Ennek legkönnyebben megvalósítható formája az, ha mindenki legalább két gyerek vállalására törekszik, ebből sajnos nem következik, hogy mindenkinek legalább két gyereke születik, ezért az őshonos népesség kisebb részének nagyon sok gyereket kell vállalnia.

Magyarországon a teljes termékenységi arányszám értéke pl. 2018 első félévében 1,46 gyerek/nő volt, ami 0,64 értékkel maradt el a kívánatos értéktől. Azaz negyven százalékkal, durván 40 ezerrel kellene több gyereknek születnie, mint amennyi születik. 2017-ben 91 600 gyerek született.²⁰ Az évi 130 ezer elveszülést viszonylag gyorsan (pl. 2030-ra) csak úgy lehet elérni, ha a nők egy része (10-15%) nagyon sok (4-8) gyereket vállal. A modern társadalomban nagyon sok gyereket csak azok a párok tudnak nevelni, akik intézményesített támogatást kapnak a társadalomtól. Ezért javasoltam már korábban a főállású szülőség, jelesen az anyaság intézményének a bevezetését, ami egyrészt időt és státuszt biztosítana a gyerekneveléshez, másrészt kompenzálná a gyereknevelés magas költségeit.²¹ Ez az intézmény nemcsak a termékenységi arányszámot, hanem a nők szabadságát is növelné, akik így szabadon választhatnának a dolgozó vagy a családjáról gondoskodó háztartásbeli nő szerepe között. Ez a radikálisnak tűnő intézkedés és az így elért 2,1-es ráta is csak arra elég, hogy 8-9 millió főnél állítsa meg a népességcsökkenést.²² Minél később indul el ez a program, annál alacsonyabb szinten lehet stabilizálni az ország népességét.

A fenntartható fejlődés szempontjából az ideális demográfiai célállapot az, ha minden nemzet, és ennek járulékos következményeként minden ország, kultúrkör, unió és maga az emberiség is olyan szinten stabilizálja a népességét, amely összhangban van a környezeti fenntarthatósággal. Az állandó létszámú népességet nem idegen kultúrájú néptömegek ki- és bevándoroltatásával, hanem az őshonos lakosság kettes körüli termékenységi rátájával kell biztosítani. Csak ez az eszmeiség képes arra, hogy egyidejűleg csökkentse a túlságosan magas termékenyséű (pl. afrikai) és emelje a túlságosan alacsony termékenyséű (pl. európai) népek termékenységi arányszámát. Csak ez a szellemiség képes megalapozni a népeknek azt a jogát, hogy szabályozzák a saját termékenységük rátáját és kialakítsák a fenntarthatósággal összhangban levő stacionárius létszámú népességüket. Csak ezen a módon biztosítható a strukturálisan sokféle, de mégis állandó létszámú emberiség fennmaradása és békés fejlődése.²³

JEGYZETEK

- 1 Spéder Zsolt: Demográfiai folyamatok: születések, halálozások, korösszetétel. TÁRKI [web:] <http://old.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b325.pdf>
- 2 Kapitány Balázs (szerk., 2015): *Demográfiai fogalomtár*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest, 17. o.
- 3 Population Reference Bureau (2017): *2017 World Population Data Sheet*. (Megtekintve: 2018. 04. 30.) [web:] <http://www.prb.org/Publications/Datashets/2017/2017-world-population-data-sheet.aspx>
- 4 NFFT (2013): *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia*. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Titkára, Budapest, 39. o.
- 5 Demény Pál (2016): *Népeséggpolitika. A közjó szolgálatában*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest.
- 6 Population Reference Bureau (2017): i. m.
- 7 Oswald Spengler: *A Nyugat alkonya*. Noran Libro Kiadó, Budapest, 2011. II. kötet. 146. o. Fordította: Simon Ferenc, Juhász Anikó, Csejtei Dezső.
- 8 Bene Éva: *Emancipációs bumeráng*. Kairosz Kiadó, 2007. 160. o.
- 9 Benda József: *A szakadék szélén. A népességfogyás okai és megállítása*. Brankovics István Alapítvány, 2015.
- 10 Michel Houellebecq: *Behódolás*. Magvető, Budapest, 2015. 263. o. Fordította: Tótfalusi Ágnes.
- 11 Jonas, Hans 1984: *The Imperative of Responsibility. In Search of an Ethics for the Technological Age*. The University of Chicago Press, London.
- 12 Tóth I. János: Strukturális sokféleség vagy globalizáció. *Valóság*, 2018/9. sz. 1–8. o.
- 13 Demény: i. m. 363. o.
- 14 Houellebecq: i. m.
- 15 United Arab Emirates. Wikipédia. 2018-10-24.
- 16 Population Reference Bureau (2017): i. m. 16. o.
- 17 Demographics of Sweden, Denmark, Norway and Finland.
- 18 Tóth I. János (2016): Az alacsony mértékű gyermekvállalás morális vonatkozásai. *Létünk (Újvidék)* (3) pp. 37–51.
- 19 Kornai János 1989. Bürokratikus és piaci koordináció. In *Régi és új ellentmondások és dilemmák*. Magvető könyvkiadó. 7–14. o.
- 20 KSH (2018): Gyorstájékoztató. Népmozgalom, 2018. január–július. Közzététel: 2018. szeptember 26. KSH-honlap [www.ksh.hu].
- 21 Tóth I. János (2016): Javaslat a főállású szülő intézményének a bevezetésére. *Valóság*, 59:(12), pp. 33–42.
- 22 Kapitány Balázs és Spéder Zsolt (2017): Hitek és tévhitek a népességsökkenés megállításáról. In Jakab László – Urbán László (szerk.): *Hegymenet – Társadalmi és politikai kihívások Magyarországon*. Osiris Kiadó, Budapest.
- 23 Ez a tanulmány új könyvem (*A fenntartható népességért: gyerekvállalás vagy bevándorlás*) szinopszisának a szerkesztett változata.